

СЕКЦІЯ 6 ІСТОРІЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОТИСТОЯННІ

Заболотний Євгеній

Донецький національний університет імені Василя Стуса

НАРАТИВИ ПРО ПРАВИТЕЛІВ РУСІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОТИСТОЯННІ

Ключові слова: Володимир Святий, король Данило, Русь, інформаційне протистояння.

Keywords: St. Volodymyr, King Danylo, Ruthenia, information warfare.

Історія української державності справедливо виводиться з Русі раннього і високого Середньовіччя. Саме навколо цього періоду роками будувалося ядро концепції «братніх народів», що часто підкріплювалося і в площині культурно-просвітницькій, зокрема й медійній сфері. Московські експансіоністські амбіції за доби «постправди» включають і експансію московських наративів про історію Східної Європи у світі [10]. Тематика Русі, ідентифікація із середньовічною державою задля затвердження «тяглості» власної історії вкрай важлива для націоналізмів як України, так і Московщини [3].

Яскравим прикладом цього є День Хрещення України-Русі як державне свято, яке почали відзначати від 2008 року за указом Президента Віктора Ющенка. На Московщині ж таке свято з'явилося після запровадження в Україні – у 2010-му. Відтоді сучасна Москва щороку гучно святкує Хрещення Русі і навіть звела пам'ятник Володимирові Великому біля самого Кремля. А у 2013 р., за президентства Віктора Януковича, на святкування 1025-ї річниці Хрещення приїхали Президенти Московщини, Молдови і Сербії, а очолив богослужіння Московський патріарх Кирило. Він дякував кремлівському ватажку за організацію святкування і закликав молитися за «Святу Русь» [2]. Водночас варто було б згадати і про скандал, викликаний намаганням Москви вкрати нашу історію. Наприкінці травня 2017 р. під час візиту до Франції кремлівський керманіч на спільній пресконференції із Президентом Франції сказав таке: «Освічена французька публіка знає про російську Анну – королеву Франції. Молодша дочка нашого великого князя Ярослава Мудрого» [7]. Проте Президент Франції прокоментував це інакше: «Ви знаєте, що між Україною та Францією дуже давні історичні стосунки. Я хотів нагадати, що Президент України поїде відвідати місце, де похована Анна Київська, яка була королевою франків, і це дуже важливо у контексті нашої тисячолітньої спільної історії» [7].

У контексті інформаційного, ідеологічного протистояння дозволимо собі акцентувати на постатях, які мають виняткове символічне значення для протиборчих сторін. Першість доцільно було б віддати хрестителю – Володимирові Святому, що став символом тяглості української державності, фактично заклав її цивілізаційний шлях, символом якого сьогодні є княжий знак – Тризуб – державний герб України, якому було присвячено одну із циклу програм Володимира В'ятровича – «Істфакт» [1].

Слід згадати сюжет, розміщений на ресурсі «Історична правда» під назвою «Росія привласнила історію Київської Русі: Історична правда в деталях», де автори спростовують такі тези: «Україна – окраїна російських земель. Українці і росіяни – «братні народи». А українська мова – діалект російської. Як створювали імперські міфи? Як Московія стала Росією? Чи все руське є російським? Ведучий: Вахтанг Кіпіані. Герой програми: кандидат історичних наук Кирило Галушко» [4]. Ще одним проектом ресурсу з цієї тематики є програма «Чий Володимир Великий та як хрестив Русь?» [8].

Саме навколо його постаті московська пропаганда знайшла апеляцію до окупації АР Крим, згадавши, що за однією із версій у Криму князь прийняв віру Христову. Це є одним із фундаментальних догматів московського історичного нарративу, одним із основних міфів якого лишається позиціонування себе як збирача православних земель. Пропаганда побудувала навколо цієї тези потужне інформаційне поле, спрямоване на поглиблення міфологеми. Варто згадати найяскравіші приклади московської кіноіндустрії, серед них найвідомішим став «Вікінг» (2016). Фільм має чітко виражений ідеологічний характер, здебільшого сюжет позбавлений ознак документального фільму, проте дає змогу певною мірою візуалізувати епоху у викривленому вигляді, зображаючи давній Київ як брудне язичницьке лігво, а не описане сучасниками велике місто з сотнями церков і кількома ринками [11].

Якщо Володимира Великого ворожа історична доктрина намагається привласнити, то король Данило в московську концепцію вписується слабо, – тільки хіба у вигляді антагоніста, якого протиставляють міфологізованій версії Олександра Невського [9, 137]. Водночас образ Данила має виняткову цінність для українського державницького міфу, що мусить відкинути кліше імперських істориків – мов, якщо він «Галицький», то був правителем лише Галичини, а не Королем Русі. Цьому присвячена остання серія документально-історичного циклу «Таємниці великих українців» Акіма Галімова. Автор разом з істориками висунули гіпотезу, як би виглядав замок Данила, і вперше за 700 років здійснили його графічну реконструкцію: «Ми хотіли створити нову, сучасну, популярну енциклопедію видатних героїв нашої історії. В такому форматі, в якому вона буде зрозумілою, цікавою і головне доступною для якомога більшої кількості людей» [6]. Окремо варто згадати і про новітні відкриття українських істориків щодо корони Русі. Нині королівський вінець втрачений, але вченим вдалося розробити 3D-модель головного убору. Із цього приводу висловився Олександр Алфьоров, кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту історії України: «Ми не можемо впевнено сказати, який монарх тут зображений – Данило Галицький чи його син, Лев Данилович, але ми впевнено знаємо, що зображена тут корона є атрибутом державності тодішньої. Вона не перероблювалася, вона виглядала саме такою, як вона була надана один раз Папою Римським Данилові Галицькому» [5].

Тривалий час у московських нарративах розповсюджувалась ідея про Олександра Невського як «Сонце Землі Руської». Огляд оригінальних джерел показує, що цитата є викривленою (в оригіналі йдеться про «Сонце в землі Суздальстей»), але епітет виявився таким поширеним, що повторюється навіть українськими та зарубіжними істориками, ніби загальновідомий факт [9].

Загалом інформаційна боротьба за руський спадок як частину питомо української ідентичності, важлива не тільки в контексті її сприйняття всередині нашого суспільства, а й міжнародної спільноти.

Джерела та література

1. ІстФакт. Історія Тризуба. *Ukrainian Institute of National Remembrance / YouTube*. URL: <https://youtu.be/m3n70kgNlgw>
2. Комарова О. Як Росія намагається присвоїти історію хрещення України-Русі. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/khreshchennya-rus-volodymyr-veliky-rosija/30739775.html>
3. Мелєкесцев К. І. «Мала Росія» та українська контратака в інформаційному протистоянні навколо історії. *Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, наукових працівників і здобувачів наукового ступеня за підсумками науково-дослідної роботи за період 2019–2020 рр. (квітень–травень 2021 р.)*. Вінниця: ДОНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 19–20.
4. Росія привласнила історію Київської Русі: Історична правда в деталях. *Історична правда / YouTube*. URL: <https://youtu.be/xvx3nx4KzmA>
5. Скарб нації: українські науковці відтворюють втрачену корону Данила Галицького. *Podrobnosti*. URL: <https://podrobnosti.ua/2415741-skarb-nats-ukransk-naukovts-vdtvorjat-vtrachenu-koronu-danila-galitskogo.html>
6. Таємниці великих Українців. Данило Галицький. *YouTube*. URL: <https://youtu.be/TUteGekni-E>
7. У Парижі відкинули московські претензії на королеву Анну Київську. *Радіо «Свобода»*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28588396.html>
8. Чий Володимир Великий та як хрестив Русь? *Історична правда / YouTube*. URL: <https://youtu.be/CxIdaZmJBiE9>
9. Mieliekiestsev K. From «fake news» to «fake history»: «the sun of ruthenian land» and information warfare. *Topical Issues of Humanities, Technical and Natural Sciences*. 2021. P. 135–139.
10. Mieliekiestsev K. The «Post-truth era» and its effects on public perception of Georgian and Ukrainian history. *15th International Silk Road virtual conference. Conference Proceedings (Silk Road 2020) = აზრუშუდობ ვზობ მუ-15 დობჯანვოჯობი სავროსაშორობი ვობჯერებცო*. *Silk Road Conferences. October 09–10*. Tbilisi, Georgia, 2020. P. 24–32.
11. Muchnik A. Russian Historical Revisionism Goes to the Movies. *The Moscow Times*. URL: <https://www.themoscowtimes.com/2017/01/16/russian-historical-revisionism-goes-to-the-movies-a56828>

Шмигун Анастасія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ЧОМУ ДАНИЛО НЕ ГАЛИЦЬКИЙ?

Ключові слова: Данило, «Галицький», постать, король, Русь.

Keywords: Danylo, «Halyskyi», figure, king, Rus.

Перед нами – одна з найбільш знакових постатей історії Русі – князь Галицько-Волинської держави, у 1239–1241 рр. Великий князь Київський, а від 1253 р. – король Русі. Протягом понад чверть століття, у 1238–1264 рр. він стояв на чолі однієї з найбільших європейських держав, яка займала понад 300 тис. км². Землі, підвладні Данилові Романовичу, виходили далеко за межі історичних Галицької